

STANOWISKO
KRAJOWEJ RADY SĄDOWNICTWA

z dnia 12 lutego 2009 r.

w przedmiocie założeń do projektu ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej i informacji prawnej dla osób fizycznych.

Krajowa Rada Sądownictwa pozytywnie ocenia przedłożone założenia ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej i informacji prawnej dla osób fizycznych, zgłaszając jednakże poniższe uwagi.

Krajowa Rada Sądownictwa uważa, że w całości zagadnienia związane z prawem pomocy, w tym ze zwolnieniami od kosztów postępowania należałoby przekazać do załatwiania w projektowanym trybie. Takie rozwiązanie odciążałoby sądy od spraw, które tylko pośrednio związane są z wymiarem sprawiedliwości. Natomiast stworzenie systemu, w którym w dwóch odmiennych procedurach: administracyjnej i sądowej będzie orzekało się w zbliżonych kategoriach spraw może doprowadzić do skutków niepożądanych w demokratycznym państwie prawa w postaci rozbieżności w orzecznictwie przy analogicznym stanie faktycznym.

Projekt trafnie zakłada wykluczenie nieodpłatnej pomocy prawnej gdy roszczenie lub obrona praw są oczywiście bezzasadne, z wyłączeniem spraw karnych. Krajowa Rada Sądownictwa uważa, że powyższe wyłączenie powinno dotyczyć jednakże tylko spraw karnych publicznoskargowych, a nie prywatnoskargowych.

Zdaniem Krajowej Rady Sądownictwa postępowanie o przyznanie nieodpłatnej pomocy prawnej powinno być w najwyższym stopniu odformalizowane i proste. Organy uprawnione do wydawania decyzji w przedmiocie przyznania pomocy powinny – w drodze wymiany danych między odpowiednimi urzędami, uzyskiwać informacje konieczne do rozstrzygnięcia wniosku, w szczególności umożliwiające weryfikację złożonego oświadczenia. Jest to istotne wobec tej grupy osób fizycznych, która nie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych (rolnicy) i nie będzie mogła przedstawić zaświadczenia z urzędu skarbowego.

Pozytywnie należy ocenić rozwiązanie zakładające, że skargi od decyzji administracyjnych dotyczących pomocy prawnej będzie rozpoznawał wojewódzki sąd administracyjny w postępowaniu uproszczonym – tj. na posiedzeniu niejawnym w składzie jednoosobowym. Takie uregulowanie wpłynie na szybkość i sprawność postępowania w tym zakresie.

Zgodnie z projektem, wynagrodzenie i zwrot udokumentowanych wydatków wypłacane będą podmiotom udzielającym pomocy prawnej z budżetu państwa po prawomocnym zakończeniu postępowania.

Zdaniem Krajowej Rady Sądownictwa, projektowana ustawa powinna szczegółowo określać zasady przyznawania wynagrodzenia za nieodpłatną pomoc prawną udzielaną w trakcie postępowania sądowego - przy uwzględnieniu zasady, że strona przegrywająca ma obowiązek zwrócić przeciwnikowi koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. W ocenie Krajowej Rady Sądownictwa, wynagrodzenie ze środków Skarbu Państwa powinno być przyznawane tylko wtedy, gdy koszty te zgodnie z ogólnymi zasadami obowiązującymi w procedurze sądowej nie zostały pokryte przez przeciwnika procesowego osoby fizycznej uprawnionej do nieodpłatnej pomocy prawnej.

Zdaniem Krajowej Rady Sądownictwa wątpliwa jest potrzeba utworzenia specjalnego organu monitorującego działanie systemu, tj. Rady Pomocy Prawnej, powodującego zwiększenie kosztów funkcjonowania takiej pomocy. Należy rozważyć, czy takich zadań nie powinien wykonywać już istniejący organ administracji rządowej, np. minister właściwy do spraw pomocy społecznej.

Krajowa Rada Sądownictwa zwraca także uwagę, że w założeniach nie przedstawiono zakresu zmian w ustawach wymienionych w punkcie VII.

W związku z projektowaną ustawą zasadne byłoby objęcie jej regulacjami przyznawania prawa pomocy w zakresie wyznaczania pełnomocnika osobom prawnym lub jednostkom organizacyjnym nieposiadającym osobowości prawnej.

W ocenie Krajowej Rady Sądownictwa wejście w życie projektowanej ustawy będzie wymagało nowelizacji również ustaw dotyczących poszczególnych korporacji prawniczych.